

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NİN UNUTULAN BARIŞ ELÇİLERİ; MARUNİLER, YAPILANLAR VE YAPILAMAYANLAR ÜZERİNE KESİTSEL BİR BAKIŞ

A Cross-Sectional View of The Forgotten Peace Ambassadors of TRNC;
Maronites and Things That Were Done and Could Not Be Done

Işıl ALTUN*, Ulvi KESER**

Özet: Tarih boyunca göçler ve sorunlar adası olarak bilinen Kıbrıs adasında bugüne kadar pek çok topluluk yerleşmiş, yaşamış ve egemenlik sürmüştür. Yahudiler ve Ermeniler yanında özellikle azınlıklar bağlamında adada adından söz edilmesi gereken bir azınlık topluluk ise Marunilerdir. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar ağırlıklı olarak Asomatos ve Kormacit köyünde yaşayan Maruniler harekâtın ardından yaşadıkları köyleri terk etmezler ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yaşamaya devam ederler. Halen KKTC'de ağırlıklı olarak Koruçam (Kormacit) 'da yaşayan Marunî azınlık toplumlararası çatışmalara ve huzursuzluklara inat barış ve dostluk havasını korumaya devam etmektedirler. Dini inançlarını herhangi bir kısıtlamaya uğramadan yerine getiren Maruniler başta Avrupa Birliği, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan olmak üzere bazı ülkeler tarafından kaşınarak sorun haline getirilmeye çalışılsa da KKTC'de barış ve hoşgörü ortamı içinde yaşamak ve Kıbrıslı Türklerle herhangi bir sorunları bulunmamaktadır. KKTC'nin en güzel renklerinden birisi olan Marunilerin gerek hoşgörü gerekse inanç turizmi bağlamında lokomotif görevi taşıdığı açıktır. Bu çalışma kapsamında Marunilerin KKTC'deki sosyal hayatlarına yer verilecek, sayıları gittikçe azalan bu toplumun KKTC sosyal hayatına, inanç turizmine ve özellikle KKTC'nin meşruiyetinin tanınması çalışmalarına katkısı ortaya konulacak; çalışmanın tamamlanması aşamasında sözlü tarih kaynaklarından da istifade edilecektir.

Anahtar kelimeler: Maruniler, Kıbrıs, İnanç, Kıbrıs Barış Harekâtı

Abstract: A good many societies, communities and the people have lived, dominated and had the sovereignty so far on the island of Cyprus known as the island of the immigrations and the problems throughout the history In addition to the Jewish and the Armenian communities, the other society of the minority to be mentioned here is the Maronites. Maronites who have lived mostly in Asomatos and in Kormacitis up to 20th July 1974 Peace Operation don't leave their villages and go on

---

* Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, ısalaltun@kocaeli.edu.tr

** Prof. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, Avrupa Birliği İlişkileri Bölüm Başkanı, Akdeniz ve Kıbrıs Araştırmaları Merkezi (UKÜ-AKKA) Müdürü, ulvi.keser@gmail.com, ulkeser@ciu.edu.tr

living in Turkish Republic of Northern Cyprus. Maronites living in Kormakitis now make an effort to keep the atmosphere of peace and friendship in spite of the provocation of communal disputes, and the discomfort. The Maronite society who follows their religious beliefs with no restriction in TRNC has almost no problem with Turkish Cypriots even if their situation is itched by EU, Greece and some Greek Cypriots. Maronites being one of the most beautiful colors of TRNC is evidently a potential power for the tolerance and the religion tourism. This article aims at focusing on Maronite community on the island, and their effect on TRNC social life, economy, belief tourism, and the recognition of TRNC.

Key words: Maronites, Cyprus, Belief, Cyprus Peace Operation

Giriş

Akdeniz'in ortasında çağlar boyunca saldırılara maruz kalmış, Mısırlılardan çeşitli Arap kavimlerine, Arslan Yürekli Richard'dan Luzignan Tapınak Şövalyelerine kadar pek çok medeniyetin, milletin ve kavmin saldırılarına kucak açmış Kıbrıs adası aynı şekilde tarihin her devresinde göçler ve sorunlar adası olarak anılmaktadır. Bu durum adayı aynı zamanda güven ve istikrar ortamından uzak ve her an yeni bir saldırıyla karşı karşıya bırakan bir olgu olarak da ortaya çıkar.1571 yılında Osmanlı hâkimiyetiyle başlayan ve 1878 yılında İngiltere'nin Ruslara karşı stratejik güvenlik hattını İskenderun Körfezi-Cebelitarık Boğazı hattına çekmesi ve ince İngiliz manevrası sonrasında İngiliz toprağı haline gelen ada önce Birinci Dünya Savaşı sürecinde fiilen bu ülke tarafından sahiplenilmiş, savaş sonrasında da bu durum çeşitli tartışmalara rağmen tescillenmiştir. Öte yandan coğrafi, fiziki, kültürel, folklorik değerler göz önüne alınınca ada, esasında Anadolu'nun bir parçasıdır (BCA.030.01.64.394.7) ve bu durum bu bilimsel çalışmaya da konu olan Karpasia köyünde de olduğu üzere tarihi verilerle de sabitlenmiştir. Kıbrıs adası 9.251 km² yüzölçümü ile Doğu Akdeniz'in en büyük, Sicilya ve Sardunya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası olup, çok eski ve zengin bir tarihe sahiptir (Öğün, 1991;29). Kıbrıs adası Fenikeliler, Egeliler ve Frenkler zaman zaman adaya yerleşmiş olsalar da etnik çoğunluğunu Anadolu insanının oluşturduğu ve Anadolu insanının göç ettiği bir adadır (Erzen, 1971;82). Ada tarih boyunca Ermeniler, Yahudiler, Latinler, Frenkler ve Maruniler gibi pek çok farklı etnik kimliğe de ev sahipliği yapmıştır. Bu çalışma kapsamında kaybolma ve asimilasyonla yok olma tehlikesiyle yüz yüze kalan KKTC'deki Maruni toplumu irdelenecek ve halen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nde yaşayan ve sayıları her geçen gün biraz daha azalan Marunî toplumu ele alınacaktır.

Tarihi Süreçte Adada Maruniler

Halen adanın tamamında nüfusu en az olan toplumu teşkil eden ve yaklaşık 1.200 yıldır Kıbrıs adasında farklı dinler ve farklı kültürlerle uyum içinde yaşayan

Maruniler Lübnan'da Aziz Maron (Saint Maron)'un yolundan giden ve onun ilkelerini benimseyen bir cemaat olarak (The English School Magazine, Summer 1962;44) söz konusu bu ülkeden adaya gelmişler ve hemen ardından Lefkoşa'da kendi kiliselerini açarak toplam 19 köy ve çiftlikte (The English School Magazine, Summer 1962;44) yaşamaya başlamışlardır. (Soueif, 14 Nisan 2010;1). Marunilerin Kıbrıs adasındaki safahatları incelenecek olursa karşılaşılabilecek manzara yüzyıllar içerisinde nüfuslarının şu veya bu sebeplerle devamlı olarak azaldığı ve Marunî toplumunun ortadan kalkma ve tarih sahnesinden silinme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı şeklindedir.

1- 1224 yılında ve Lüsignan Kralı Henry I yönetimindeyken Kıbrıs adasında 60 Marunî köyü ve buralarda yaşayan 50.000 Marunî olduğu belirtilmektedir (www.maruniesofcyprus.com).

2- Bu sayı 1571 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı fethettiği süreçte aniden 33 köye kadar düşmüştür.

3- 16. yüzyıla gelindiğinde Marunilerin Kıbrıs adasındaki köy sayıları sadece 19 olarak tespit edilmiştir ve aynı yüzyılın içinde, 1661 yılında ise adada sadece 9 Marunî köyü kalmıştır (International Peace Research Center, 2010;25).

4- 1841 yılı nüfus sayımında adada yaklaşık 1.200-1.300 Marunî yaşamaktadır ve bu sayı sadece 50 yıl sonra, 1890'lı yıllarda adada İngilizler tarafından yapılan nüfus sayımında 209.286 kişilik toplam ada nüfusunun içinde sadece 1.131 Marunî olarak tespit edilmiştir (Stevenson, 2010;56).

5- 1921 yılına girildiğinde adada yaşayan Marunî sayısı 1.350 olarak tespit edilmiştir.

6- Bu tarihten sadece 10 yıl sonra, yani 1931 yılında ise Marunî nüfusunda şaşırtıcı bir şekilde 354 kişilik bir artış söz konusu olmuş ve 1.704 olarak belirlenmiştir.

7- Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1960 yılında da nüfusta belirgin bir artış ortaya çıkmaktadır ve Marunî nüfus 1931 Rum İsyanı ile 1960 arasında geçen 29 yılda 1.004 kişi artarak 2.708 kişi olmuştur. (Hill, 1972;383). Bu rakam bazı kaynaklarda ortalama 2.750 olarak verilmektedir.

8- 20 Temmuz 1974 tarihli Kıbrıs Barış Harekâtı sürecinde Kıbrıs adasının tamamında ise yaklaşık 5.000 Marunî'nin yaşadığı bilinmektedir.

9- 1975 yılı itibarıyla adanın kuzeyinde 975 Marunî kalmış durumdadır ve geriye kalanların tamamı Rumca konuşabilmeleri, sosyal çevrelerinin ve iş imkânının daha fazla olması gibi nedenlerle güneye göç etmişlerdir (Şengil, 2010;62).

10- 16 Aralık 1978 tarihinde Kıbrıs Piskoposluğu tarafından yaptırılan nüfus sayımına göre Kormacit'te 600, Asomatos'ta 60, Karpaşa'da 50, Lefkoşa'da 2.500, 800, Limasol'da, 200, Larnaka'da, 400, Kotchati ve Polimikia'da ise 600 kişi olmak üzere adada toplam 5.210 Marunî yaşamaktadır.

11- 1996 yılında kapı kapı gezilerek yapılan bir başka sayıma göre ise Lefkoşa’da 3.530, Limasol’da 600, Larnaka’da 100, Baf’ta 50 ve Ammohostos’da 20 Marunî olmak üzere toplam 4.300 Marunî yaşamaktadır (International Peace Research Center, 2010;15) ve bir önceki sayıma göre sayı 910 kişi azalmış durumdadır.

Adada yaşanan huzursuzluklar ve buna bağlı olarak ortaya çıkan istikrardan ve güvenden uzak ortam şüphesiz Marunîleri de derinden etkilemiş ve bu durum şüphesiz Marunî toplumunun ekonomik gücünün de yavaş yavaş azalmasına ve bitmesine neden olmuştur. Osmanlı devletinin sorunsuz etnik kimliklerinden olan Marunîler 1878’e kadar geçen süreçte herhangi bir adli vakaya karışmadan yaşamaya devam etmişlerdir. (Çevikel, Kıbrıs Eyaleti, 213) Bu dönemde yaşanan baskılar ise Ortodoks Rumlar tarafından uygulanan baskılar ve kötü muamelelerdir. İlginç bir şekilde 1839–1856 arasında Lefkoşa mahkemesinde ihtidası (İslamlaşması) kabul edilen Karpaşa köyünden sadece Susana isimli bir Marunî vardır ve ismi Tuti olarak değiştirilmiştir (Erdönmez, 2004;136). Bunun dışında İslamlaştığı tespit edilen başka Marunî kaynaklarda söz konusu değildir (Gürkan, 2006;161). Bu arada aynı dönemde oluşturulan Kıbrıs Divanı’nın 8 üyesinden birisi de Marunî’dir (Çevikel, 2006;135). Ayrıca Rumlar ve Ermenilerden başka Marunîler de adada kendi kiliselerini kurma ve ibadetlerine devam etme hakkına sahiptir (Çevikel, 2006;149). (Stevenson, 2010;56)

“...Kıbrıs’ta aşırı dincilik yoktur. Rumlar, Türkler, Katolikler ve Marunîler barış içinde beraber yaşıyorlar. Adada şimdi yalnız 2000 Marunî kaldı. Lüsignanlar devrinde büyük kabileler halinde Suriye ve Lübnan dağından gelip Kıbrıs’a yerleşmişlerdi. Fakat şimdi sayıları azaldı ve kasabaları terk ederek Girne kazasına yerleştiler. Hai Marina, Karpaz (Karpaşa) Özhan (Asomatos) ve Kambilli’de ufak kolonileri vardır. Fakat en önemlisi Kıbrıs’ın kuzey batısında Kormacit (Koruçam) ’tir. Başkanları orada yaşar...”

Kıbrıs Cumhuriyeti ve Marunîlerin Durumu

1 Nisan 1955 tarihinde Yunanistan destekli olarak Atina’da kurulan ve başkanlığını eski bir Yunan subayı olan Kıbrıs/Baf doğumlu Georges Grivas’ın yaptığı EOKA tedhiş ve terör örgütünün aday kan gölüne çevirmeye başlamasının ardından geçen kanlı 5.5 yıl sonunda 16 Ağustos 1960 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti kurulur. Söz konusu genç cumhuriyetin temelleri ise 1959 yılında Londra ve Zürih antlaşmalarıyla ortaya çıkmış durumdadır. Öte yandan adada yıllardan beri barış ve huzur içerisinde yaşayan Marunîler, Ermeniler ve “diğer yabancı unsurlar” veya “azınlıklar” olarak görülen Levantenlerin önünde zor bir süreç vardır ve bu azınlık grupları adeta bir ikilemin içine sürüklenirler. Buna göre Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası bu azınlıkları zorlamaktadır ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası’na göre adadaki diğer azınlıklar yok kabul edilerek

toplum sadece “Rum ve Türk” olarak gösterilmektedir. Aynı paralelde Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın 2.B.7.a maddesine göre “Evlenen kadın kocasının bağlı olduğu topluma aittir.” hükmü, aynı şekilde “21 yaşın altındaki kız veya erkek çocuk evleninceye kadar babasının bağlı olduğu toplumun üyesidir.” maddesi gereğince ortaya çıkmaktadır ve bu kapsamda Ermeniler ve Maruniler de “doğal olarak” (KTMA, Klasör No.61, 1970-E.) Kıbrıs Rum toplumunun bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde Maruniler, Latinler (Fransızlar ve Venedikliler) ve Ermeniler dini gruplar olarak kabul edilir ve Türk veya Rum kesimlerinden birine ait olmaları konusunda bir referandum yapılır.1.077 Kıbrıslı Ermeni bu referandum sonrasında anayasal haklarını kullanarak Rumlar lehine oy kullanırken, 5 Ermeni de Türkler lehine oy kullanır ([www.http://hayem.org/indeks.htm](http://www.hayem.org/indeks.htm)). Böylece Kıbrıs'taki Ermeni cemaati, Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasının 2. maddesinin 3. bendine uygun olarak kendilerine verilen hakkı Rumlar lehine kullanmış ve Rum toplumunun üyesi olmuş durumdadırlar (KTMA, Klasör No.61, 1970-E.). Bu anayasal seçim sürecinde 1.380 Marunî seçmenden 1.151'i de aynı yönde ve Makarios lehine oy kullanmayı tercih eder. Acıdır ki 1 Nisan 1955 tarihinde başlayan ve Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra da devam eden EOKA tedhişi Ermeniler yanında adada yaşayan Marunileri de yakından etkilemiştir; (Cumhuriyet, 28 Kasım 1960)

“...İşte 1958 yılının Haziran, Temmuz aylarında vatanımız böyle bir cehennem atmosferi içinde çalkalanmakta ve Türk'üyle Rum'uyla, Ermeni ve Marunî'siyle bütün Kıbrıs halkı böyle dehşet, korku, açlık ve kararsızlık deryası içinde yüzmekteydi. Halk can kaygısı, toptan mahvolmak kaygısı içindeydi...”

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ve ardından Kıbrıslı Türklerle Rumların oluşturduğu bir meclis de hayata geçirilince Marunî Ioannis Mavrides de bu dönemde parlamentoya seçilerek 1980 yılına kadar Marunî temsilcisi olarak ve oy hakkı bulunmak suretiyle görev yapar.20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekati'ndan 6 yıl sonra bu görevini tamamlayan Ioannis Mavrides'in yerine 1980-1991 sürecinde aynı görevi Ninos Haji Roussos devralırken Ioannis Poyiatzis de 1991-1996 arasında parlamentoda Marunî temsilcisi olur. Son olarak bu görevi Güney Kıbrıs Rum Yönetimi meclisinde halen Antonis Haji Roussos yapmaktadır (Hourani, Ekim 2007;15). Asimilasyona karşı yeniden toplum olma arzusu taşıdıklarını söyleyen Roussos kuzeydeki köylerine dönerek orada yaşamak istediklerini belirtir ve kaybolmamak için asimilasyonun önüne geçilmesi gerektiğini ifade eder (www.karpasha.com)

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasına bağlı olarak ortaya çıkan bu sonuç ve Marunilerle Ermenilerin Rum cemaati üyesi olmaları Kıbrıslı Türkler arasında herhangi bir hayal kırıklığına sebep olmaz ve ilişkiler daha önceki şekilde devam eder; ancak bu günlerde EOKA baskısı giderek şiddetini artırır ve Rum taleplerini karşılayamayan ve özellikle 21 Aralık 1963 Kanlı Noel sürecine kadar barış içinde

Türklerle bir arada yaşayan Ermeniler de tehditlere daha fazla dayanamayarak adayı terk etmeye başlar (Special News Bulletin, 22 Mayıs 1964).16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde mecliste bir parlamenterle temsil edilen Marunîler Başpiskopos Makarios'un anayasal değişiklik talebi yaptığı 1962 yılından itibaren mecliste artık sadece gözlemci olarak bulunmaya, hiçbir hukuki hak ve yetkili olmadan meclis alt komisyonlarında görev almaya devam ederler (Yeni Düzen, 13 Eylül 2010). Esasında Marunî temsilcilerin oy hakkı ve siyasi rol bağlamında aktif bir rol üstlenmek istememeleri nedeniyle bu durumdan pek de şikâyetleri yokmuş gibi görünmektedir (www.inek.org.cy/images/attachments/articles). Şüphesiz bu durum özellikle 1963 yılına kadar Makarios'un işine gelmiş, 1974 yılına kadar da bu durumdan azami istifade etmesini bilmiştir.

Öte yandan 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti anayasasına göre dini cemaat olarak kabul edilen Marunîler ve onların dini temsilcileri Lübnan'daki Marunî Kilisesi tarafından seçilecek ve Vatikan'da Papa tarafından bu durum kabul edilecektir. Daha sonraki dönemde Marunîler 1974 yılına kadar topraklarını terk etmeyerek kendi ilköğretim okullarında Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın hazırladığı programa uygun eğitim verilse de özellikle Girne'nin 35 kilometre batısında bulunan Kormacit (Kormakitis/Koruçam), Güzelyurt bölgesindeki Karpaşa (Karpasia), aynı güzergâh üzerinde bulunan Özhan (Asomatos) ve Venedikliler döneminden kalma Lefkoşa'ya 16 mil uzaklıktaki Gürpınar (Ayia Marina) köylerinde yaşamaya devam ederler (Bradswell, 1939;304). Okullardaki öğrenciler ise öğretmenlerin tamamının Marunî olduğu okullarda Marunî Katolik inancına uygun olarak Arap dili ve özellikle şarkı ve halk danslarında sıkça görülen Marunî kültür mirası ve geleneksel hayat üzerine dersler görürler.

1974 Sonrasında KKTC'de Marunîler ve Marunî Köyleri

20 Temmuz 1974 öncesinde Kıbrıslı Türklerle barış ve huzur içinde yaşayan ve hayvancılıkla tarım yaparak hayatlarını kazanan yaklaşık 5.000 Marunî'nin yaşadığı adanın kuzeyinde bugün halen yaklaşık 150 civarında Marunî yaşamaktadır ve genç nüfus adanın güneyine veya ada dışına gittiğinden doğurganlık oranı neredeyse sıfırdır ve bu durum yakın bir zamanda Marunîlerin ortadan kalkacağına da bir işarettir.1974 sürecinde Marunîler Lefkoşa yakınlarındaki Anthopouli, Aydemet bölgesiyle Limasol, Larnaka, Marki, Kotçat ve Baf taraflarına göç ederler. Kendilerini Kıbrıslı Türklerle Rumlar arasında "tenis topuna" (Yeni Düzen, 13 Eylül 2010) benzeten ve Kıbrıs'tan başka bir anavatanları olmadığını belirten Marunîler adada kendilerine özel bir dille de farklılıklarını ortaya koyarlar (Pekris;18 Mart 2011). Örneğin 2011 yılı içerisinde adanın güneyinden gelerek Kormacit köyünü ziyaret eden bazı Marunîlerin dönüşlerinde sınır kapılarında Rum polisleri ve gümrük görevlileri tarafından psikolojik baskı altına alınmaları, yanlarında getirdikleri hellim vb gibi bazı yiyecek

maddelerine geçiş izni verilmemesi Kıbrıs sorunu bağlamında Marunilerin içinde düştükleri açmazı da gösterir. Örneğin İlias Havacias isimli Marunî'nin bu yoğurt ve hellimin kendi ailesi tarafından üretildiğini belirtmesine rağmen bunlara kamu sağlığı gerekçe gösterilerek el konulması Rum basınınca da alay konusu edilmiştir (Akay Cemal'den aktaran Kıbrıs,2 Eylül 2011).

Rumca, Arapça, Türkçe ve Hz. İsa'nın da dili denilen ve Rumca-Arapça karışımı olduğu ileri sürülen Aramice (Marunî Arapçası) (Thomason, 2001; 23) karışımı bir dille (International Peace Research Center, 2010;5) konuşmayı tercih eden bu insanların dili UNESCO tarafından da koruma altına alınmış durumdadır. Özellikle 1940'lı yıllarda Kıbrıs'ta doğmamış din adamlarının görev yaptığı kiliselerde bu son derece farklı dilin kullanılması yerine Yunanca kullanılması da ayrı bir sıkıntı yaratmıştır (Bowron, 1937; 10). Maruniler tarafından Sanna olarak adlandırılan bu özel dille ilgili olarak Avrupa Birliği destekli bir projeye Güney Kıbrıs Rum Yönetimi de 2009 Eylül ayından itibaren bir çalışma başlatmış durumdadır. Şüphesiz Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin böyle bir projeye destek vermesi sadece Marunilerin kültürlerinin yaşatılması ve yarınlara bırakılması gibi bir amaç gütmemektedir ve bu durum özellikle Türkiye ve KKTC üzerinde psikolojik baskıyı arttırmaya yönelik bir psikolojik savaş adımından başka bir şey değildir. Öte yandan okul öncesi ve okul çağındaki Marunileri hedefleyen yeni bir toplumsal kültür ve dil merkezi yaratmak, Marunî gençlerinin bu kapsamda kendilerini geliştirmelerine imkân sağlayacak altyapı ve imkânları sağlamak, bu gençler arasında ve onlara ada sathında iş imkânları sağlayan bütün "Kıbrıslılarda" farkındalıklar yaratmak ve ada dışında farklı yerlerde yaşayan Maruniler arasında bilgi ve tecrübe dolaşımını sağlamak gibi hedefler üstlenen proje halen devam ettirilmektedir (International Peace Research Center, 2010;15).

En son Temmuz 2010 tarihinde Papa 16. Benedict tarafından da ziyaret edilen (www.maruniesofdcyprus.com) Maruniler bir yandan nesillerini sürdürme çabası içindeyken bir yandan da özellikle Rum tarafından kaynaklanan kışkırtmalarla karşı karşıyadırlar. Güneyde yaşayan Marunilerin sınırlı da olsa zaman zaman kuzeye geçmesine Rumların engel olması, KKTC'de bu insanların hukuki kimliklerinin maalesef belirsiz olması, köylerinde en son 1994 yılında 6 öğrencisi bulunan okulun kapanmasının ardından hiç okul ve okula gidecek hiç çocuk olmaması gibi sorunlarla hırpalanan Maruniler iş bulabilmek ve okuyabilmek için adayı da terk etmek zorunda kalır. Bu durum esasında engin hoşgörü içinde bu insanlara kucak açtığını belirten KKTC bağlamında da çok büyük bir kayıp ve olumsuzluktur.

a) Kormacit (Koruçam) Köyü ve Maruniler: Marunî nüfusun tedrici olarak azalması, genç nüfusun neredeyse sıfırlanmasının ardından Türkiye'ye en yakın noktada bulunan Kormacit (Koruçam) köyündeki son çocuk da 22 Ağustos 1999 günü köyden ayrılmış ve Lefkoşa'nın Rum tarafındaki bir okula devam etmeye başlamıştır. 1999 yılında 12 yaşında olan Christos isimli bu Marunî çocuk bölgeyi terk eden en son ve en genç öğrenci olmuştur. (The Sunday mail, 22 Ağustos 1999). Bugün Kormacit

köyünde genç nüfus söz konusu değildir. Hayat tam anlamıyla durmuş gibidir. Nüfusun yenilenmemesi veya yenilenememesi nedeniyle evlilik, düğün, aile kurma gibi sosyal girişimler de söz konusu değildir. Bu sebeple köyde doğurganlık da 0 noktasındadır. Köyde yaşayan genç nesil söz konusu değildir ve evlilikler de tamamen bitmiş durumdadır. Köyün 70 üstü yaş ortalamasını düşüren tek kişi ise babadan kalma (Kasap Yorgo'ya ait olan lokanta) lokantayı annesiyle birlikte işleten ve Kıbrıs'a has mutfağı misafirlerine sunmaya gayret gösteren 1972 doğumlu Maria Skoullou'dur. Bugün Lübnan Patrikliğine bağlı olarak Kıbrıs adasındaki en önemli Marunî inanç merkezleri Kormacit köyünde bulunmaktadır ve Kormacit köyünde halen Saint George Katedrali (Soueif, 14 Nisan 2010;2), Saint George Şapeli, Fransisken Kardeşler Manastırı, Saint Maria Şapeli, Saint George Şapeli gibi dini son derece önemli mekânlar bulunmaktadır (Bradswell, 1939;304). Marunîler özellikle en yoğun olarak yaşadıkları ve 1974 sonrasında ismi Koruçam olarak değiştirilen Kormacit köyüne de "Koura-Macidi (We came, Kour didn't) (International Peace Research Center, 2010;15), bir diğer deyişle "Koura'dan geldim; ancak toprağım gelmedi." (Yenigün, 22 Ağustos 2009) ismini verirler. Köye bu ismin ayrıca halen Kormacit'in bulunduğu bölgede antik çağda olduğu belirtilen Finike şehri Kermiya'ya ithafen "Kermia jite (the New Kermia/Yeni Kermia" dendiği de belirtilmektedir. İlginç bir şekilde Kermiya ifadesi yerleşim merkezi olarak halen adanın her iki yanında da bulunmaktadır. Lefkoşa'da bugün Metehan olarak bilinen bölgenin ismi esasında Kermiya'dır.

Özellikle 23 Nisan 2003 tarihinde dönemin KKTC Cumhurbaşkanı merhum Rauf R. Denktaş'ın öngörülü devlet adamı tavrıyla sınır kapılarını tek yanlı olarak açmasının ardından bu köydeki inanç merkezleri çok daha sık ziyaret edilmeye başlanmıştır. Öte yandan köyün etnik yapısıyla ilgili ilginç hususlardan birisi ise diğer tüm Marunî köylerinde Rumlarla, Kıbrıslı Türklerle veya Venediklilerle evlilikler görülmesine rağmen Kormacit köyünde toplumlar arası evlilik bugüne kadar görülmediğinden bu köy etnik anlamda en arî köy olarak da değerlendirilebilir (The English School Magazine, Summer 1962; 45.) Kıbrıs adasının ziraat ve tarıma en uygun coğrafyasında kurulmuş olan bu köyde daha önce geçimlerini tarım ve hayvancılıkla sağlayan ve köy dışındaki son derece bereketli topraklarda yetiştirdikleri tarım ürünlerinin bir kısmını satan ve geri kalanı da temel ihtiyaçları için kullanan Marunîler başta harnup, harnup pekmezi, buğday, Kıbrıs'a has ezilmiş zeytin türü olan çakızdez zeytin ve zeytinyağı üretmekteydiler. Bu insanların hayvancılık yaptıkları alanlar da genellikle köyün dışındaki sulak ve verimli arazilerdedir; ancak artık köyde yaşayan nüfus son derece yaşlı ve ortalamanın üstünde olduğundan tarım arazilerinin değerlendirilmesi ve hayvancılık yapılması da neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Bugün köyde tarım ve hayvancılık mümkün değildir. Adada tipik Akdenizli özelliklerini yansıtan Marunîler bazı kültürel değerlerin kaynaştığı bir toplumsal yapı da ortaya koyarlar. Örneğin Akdenizliliğin olmazsa olmazlarından Mersin (Murt, Mirt, Mirth) ağacı onların da doğum, ölüm, düğün ve matem günlerinin önemli figürlerindedir. Marunîlerin yaşadığı Koruçam ile ilgili ilginç bir durum ise buranın kayıt dışı ekonomi

anlamında tam bir atölye çalışması halinde olmasıdır. Yaşlı ve bakıma muhtaç insanların yaşadığı köyde bu insanlara bakıcılık yapan Vietnam, Hong Kong, Filipin ve Hint asıllı kişiler tamamen kayıt dışı çalışmaktadırlar. Yaklaşık 30 kişinin bu şekilde çalıştığının tespit edildiği köyde Çalışma Dairesi tarafından yapılan çalışmalar da başarılı olamaz ve ancak 4 kişi kayıt altına alınabilir (Star Kıbrıs, 6 Nisan 2011). Maaşları Rum hükümeti tarafından ödenen ve sigortaları da Rum bankaları vasıtasıyla yatırılan bu kişiler resmen ve hukuki olarak KKTC'de görünmemektedir. Yaklaşık 300 Marunî evinin bulunduğu köyde sadece 104 Marunî (Yenidüzen, 1 Aralık 2009) düzenli olarak yaşamakta, geri kalanlar hafta sonları veya özel günlerde köye gelmektedirler.

b) Asomatos (Özhan) Köyü ve Marunîler: Bugün KKTC topraklarında kalan ve Kormacit'ten sonra en büyük Marunî köyü olan Özhan (Asomatos) ise Güzelyurt, Karpaşa ve Hisarköy yakınlarında Girne'ye bağlı bir köydür. 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı öncesinde bu köyde toplam 527 Marunî yaşarken 1974 sonrasında nüfusun tamamı ya adanın güneyine göç etmişler ya da adayı terk etmeyi tercih etmişlerdir ve buna bağlı olarak köyde 2012 yılı itibarıyla sadece 1 yaşlı Marunî kadın kalmış durumdadır (www.cypusembassy.fi/Cyprus/filemanager/ExploitationMarunieproperties.pdf.) ve bu yaşlı kadın da 2013 yılı itibarıyla hayatını kaybettiğinden söz konusu Marunî köyünde bugün artık maalesef yaşayan Marunî hiç kalmamıştır. Öte yandan 1974 sonrasında bölge tamamen askeri bölge haline getirilmiş durumdadır. Bunun doğal sonucu olarak da köyde bir Türk askeri kışlası bulunmakta, terk edilmiş 18 Marunî evinde ise askeri personel kalmakta (Birgün Pazar, 10 Nisan 2005) ve Marunîler bu köye genellikle St. Michel Kilisesi'nde ayinlere katılmak üzere ve ancak resmi makamlardan alınan izinle Pazar günleri gelebilmektedirler. Köyün askeri bölge haline getirilmesi ve bazı Marunî evlerinin Türk askeri personeli tarafından kullanılmaya devam edilmesi ise özellikle Rum ve Yunan lobileri vasıtasıyla başta AB nezdinde olmak üzere Türkiye'ye yönelik ciddi tepkiler olarak yansıtılmaktadır. Köyde 1974 öncesinde bir kız okulu yanında ilkökul, bir kooperatif söz konusuyken bunlar artık faal durumda değildir ve Lefkoşa'nın Rum tarafında faaliyetlerine devam eden bir futbol kulübü yanında diğer bütün Marunî sivil toplum örgütleri de Rum tarafına geçmiştir. (Hill, 2007;54). Köyde halen dini mekân olarak köye de adını veren (The English School Magazine, Summer 1962;46) Archangel (Başmelek) Michale Kilisesi bulunmaktadır.

c) Karpaşa (Karpasia) Köyü ve Marunîler: “Asya'ya Yakın” anlamındaki Kurp Asia'dan ismini alan Karpaşa köyü de Girne'ye yaklaşık 30 kilometre uzakta bir başka Marunî köyüdür. 1778 yılında köyde 99 kişi yaşarken bu sayı 1973'te 245'e düşer. 1974 sonrasında ise neredeyse tamamı yaşlı ve bakıma muhtaç insanlardan oluşan 300 kişi tıpkı Kormacit'te yaşayan Marunîler gibi bu köyden ayrılmamış ve hayatlarına devam etmişlerdir. Ne yazık ki bugün köyde bu sayı iyiden iyiye düşmüş ve köyde 2009 itibarıyla artık sadece 8 Marunî kalmıştır (Yenidüzen, 28 Kasım 2009). Aynı senenin başında köyde toplam 12 kişi varken bu sayı 8'e düşmüş durumdadır. 2013 yılı itibarıyla köyde artık Marunî nüfus hiç kalmamıştır. Antik bir kent üzerinde oturan köyde zaman zaman antik kazılar da yapılmaktadır. Söz konusu bu kazı bölgeleri Rumların ve

Yunanların en çok kaşındıkları Türkiye aleyhtarı hususların başında gelmektedir. Türkiye'nin adanın kuzeyini işgal ettiği iddiasının ardından bu Marunî köyünde kültürel varlıkların tahrip edildiği, kaçak kazı yapıldığı, Marunîlere yönelik baskılarla asimilasyon yapıldığı gibi tepkiler bunlar arasındadır. 1974 sonrasında köyde faal durumda bir ilkokul bulunmakta, köyde Kıbrıs Türk Federe Devleti sürecinde ve 1981 yılında 50 Marunî nüfus ve 10 öğrenci yaşamaktadır (Şengil, 2010;87). Karpasa'da Marunî inancına uygun önemli bir merkez olan Kutsal Haç Kilisesi bulunmaktadır.

ç) Ayia Marina (Gürpınar) Köyü ve Marunîler: Lefkoşa yakınlarında ve Güzelyurt istikametinde giderken ovaya hâkim bir pozisyonda kurulmuş bir tarım ve hayvancılık köyü olan Gürpınar (Ayia Marina) köyü de 1974 öncesinde 700 Marunî'nin yaşadığı bir köyken bugün köyde bölgenin askeri bölge ilan edilmesi ve sivillerin bölgeye girmesine müsaade edilmemesi nedeniyle 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında 2010 yılı itibarıyla askeri bölgede kalan evlerinde yaşamalarına müsaade edilen 2 dul kadın ve birkaç bakıma muhtaç Marunî ayrı tutulacak olursa (International Peace Research Center, 2010;27) hiç Marunî bulunmamaktadır. Bugün bu köy tamamen izole edilmiş durumdadır ve Marunîlerin köye girmelerine askeri yasal bölge olması nedeniyle müsaade edilmemektedir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 16 Ağustos 1960 tarihinde ilan edilmesinden 3 yıl, 4 ay ve 5 gün sonra 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan ve Kıbrıs yakın tarihinde Kanlı Noel olarak bilinen Rum saldırılarının ardından (Keser, 2006;615) bu köyde yaşayan Türkler de köyü terk etmişler ve daha güvenli yerlere göç etmişlerdir. 1963 yılı itibarıyla bu köyde hepsi okuma yazma bilen 650 Marunî yanında sadece 6 Kıbrıslı Türk yaşamaktadır. Marunîler aynı dönemde köyde tıpkı diğer Marunî köylerinde olduğu üzere son derece geniş arazilere sahiptir ve son derece varlıklı insanlardır (Adalı, 1963;18). Buna karşılık Kıbrıslı Türkler son derece yoksul ve topraksızdır. Marunîlerin köyde toplam 6 kahvehanesi bulunmaktadır. Kutlu Adalı'ya göre Marunîler köyde yortularını son derece coşkulu kutlamakta, yoksul Türkleri yanlarında çalıştırmakta ve onları Marunî kızlarla evlendirip mal vererek adını ve dinini değiştirmesini de sağlamaktadır; (Adalı, 1963;28)

“...Yıllarca süren bu durum yüz yıl önce ilk etkisini göstermiş, birçok Türk, hatta ailece Marunî olmuştur. Bunlar arasında zengin Türkler de bulunmaktadır. Örneğin babası Marunî bir kız alan Süleyman Ahmet sonradan Marunî olarak Andoni adını almıştı. Gene Mehmet Ahmet de Yosif olmuş, Ahmet de Solomi olmuştu. Rahme Halil adındaki bir kız da EOKA'cıların harekete geçtiği yıllarda bir Marunî polisle evlenmiş, Marina adını alarak Marunî olmuştu. Rahme Halil şimdi Gürpınar'da son Marunî Türk olarak bilinmektedir... Öğretmen Fikri M. Zihni köyde ilk iş olarak öğrencilerine okulda, evde, sokakta Rumca konuşmayı, Marunî çocuklarla oynamayı, kilise kapılarında ayin seyretmeyi yasak etmişti. Gücü nispetinde büyüklerle de uğraşarak Marunîlerle temas etmelerini azaltmaya çalışmış, kapanan Türk kahvesini açıp bizzat işletmiş, Türklerin bu kahveye devamını sağlamıştır...”

21 Aralık 1963 günü başlayan Rum saldırılarının ardından bu köyde Marunî gençlerin de aktif rol üstlendiği EOKA'nın başlattığı saldırılarda bir Türk öğretmenin öldürülmesi, tecavüz olaylarının başlaması ve evlerin yakılmasının ardından bir gecede köy boşaltılır (Sevgül Uludağ, Yenidüzen, 8 Eylül 2005). Şilluralı (Yılmazköylü) bir ailenin evladı olan 1960 doğumlu Maria Emmanuel köyde yaşananları yıllar sonra "...1963 olayları sırasında bir gece bir Kıbrıslı Türk öğretmen öldürülmüştü. Ayrıca başka şeyler de olmuştu. Köydeki Kıbrıslı Türk kızlara toplu tecavüz edilmişti. Ayrıca evler yakılmakla tehdit edilmişti ve insanlar bir gecede köyden ayrılmıştı. Galiba bir Kıbrıslı Rum polis vardı, ailemden duyduğum şeylerdir bunlar. Bu olayları bir grup Kıbrıslı Rum başlatmıştı; ancak anlaşılan o ki bu grubun içinde küçük yaşta, 15 yaşlarında olan, köyden bazı Marunî gençler de bulunuyordu. Anlaşılan o ki, bunları yapan grubun içinde köyden bazı Maruniler de vardı yani; ancak öldürme ve diğer olayları gerçekleştirenler Kıbrıslı Rum paramiliter gruptu. Aralarından biri ya polisti ya da o dönem var olan paramiliter grupların içindeydi, Yorgacıs'ın grupları herhalde. Ben Lefkoşa'da doğmuş olmama karşın köyde bir evimiz vardı. Marunî toplumu birbirine çok yakın bir toplum olduğu için de evimiz sanki halka açık bir yer gibiydi. Yazları o evde kalırdık, hafta sonları oradaydık, sık sık giderdik köye. O dönem geniş aile kavramı vardı..." sözleriyle aktarır (Sevgül Uludağ, Yenidüzen, 8 Eylül 2005).

Köyde halen büyük bir kısmı 1974 yılında ağır hasar ve tahribat gören Ayia (Agia) Marina Kilisesi, Peygamber Elias Manastırı gibi kutsal mekânlar bulunmaktadır. Özellikle 1974 öncesinde Türklerle son derece sıcak ve dostça komşuluk ilişkileri içinde olan ve evliliklerin de yaşandığı (Şengil, 2010;93) Marunî toplumu bugün kendilerinin dahlinin bulunmadığı hukuki bir takım tuhafıkların içindedirler. Bu arada 25 Temmuz 2012 tarihinde KKTC Cumhurbaşkanı Dr. Derviş Eroğlu ile bir görüşme yapan köy muhtarı Parteslis Hacıfessas ve beraberindeki heyet köylerinde ayın yapabilmelerine izin verildiği için teşekkürlerini sunmuşlar, köylerine dönebilmeleri ve döndükleri takdirde de köydeki 2 kilise ve 1 mezarlığı kendi imkânlarıyla tamir ettireceklerini belirtmişlerdir. Aya Marina'nın karma bir köy olduğunu ancak 21 Aralık 1963 sonrasında köylerin ayrıldığını belirten Hacıfessas tekrar köylerine dönmek ve Türklerle birlikte yaşamak istediklerini de belirtmiştir. Bu köyün zaman zaman askerden arındırılacağı, Marunilerin ve köyün eski sakinleri arasında olan Kıbrıslı Türklerin de köylerine döneceği belirtilmesine rağmen bu bir türlü gerçekleşmemiştir (Simerini, 10 Eylül 2010). Öte yandan AB Bilgi Merkezi tarafından 1963 sonrasında yaklaşık 50 yıl sonra organize edilen "Farklılıklar İçinde Birlik" başlıklı ortak kültürel etkinlik Ledra Palace sınır kapısında bulunan Dayanışma Evi (Cooperation House) 'nde yapılmıştır. Ayia Marina (Gürpınar) köyünden Kıbrıslı Türklerin ve Marunilerin yöresel müzik ve oyunlarının sergilendiği, Kıbrıs mutfağının leziz meze ve böreklerin sunulduğu etkinlik kapsamında ayrıca köyle ilgili bir de fotoğraf sergisi açılmıştır (Kıbrıs Postası, 20 Ocak 2013). Etkinliğin düzenlenmesine destek veren AB Kıbrıs Destek Ofisi Başkanı Alessandra Viezzer, AB Bilgi Merkezi Takım Lideri Kudret Akay, Slovakya'nın Kıbrıs Büyükelçisi Anna Turenikova, Kıbrıs-

Ortadoğu Marunî Kilisesi Baş Metropoliti Joseph Sueyf, ayrıca Kıbrıs'taki Marunîlerin temsilcisi Dr. Joseph Muduris ve aynı köyden Kıbrıslı Türklerin temsilcisi Mehmet Hoca yanında köylüler de etkinlikte hazır bulunmuştur. Lübnan'da yaşayan Baş Metropolitan Sueyf burada yaptığı konuşmada Yunanistan'a yapmayı planladığı gezi programını iptal ederek etkinliğe katıldığını, bu etkinlikte bizzat tanık olduğu farklı kültürlerin birlikte barış içinde yaşama arzusundan büyük mutluluk duyduğunu belirtmiştir. Etkinlik kapsamında çeşitli gösteriler, sergiler düzenlenmiş, köyün tarihiyle ilgili çeşitli konuşmalar yapılmış ve anılar tazelenmiştir.

Hukuki Sorunlar, Kimliksizlik ve Tuhafıklar

Özellikle 1955 sonrasında EOKA terörünün başlamasının ardından Rumlar ve Kıbrıslı Türkler arasında başlayan gerginlik ve çatışma ortamında herhangi bir tarafa yönelmeyen, tarafsızlıklarını koruyan ve hiçbir hukuki soruna bulaşmayan Marunîler bütün bunlara rağmen 20 Temmuz 1974 sonrasında en çok mağdur olan ada halklarından olur. Evlerini terk etmek zorunda kalan ve uzun süre güneyde mülteci kamplarında, çadırlarda ve yakınlarının yanında yaşamak zorunda kalan, dini vecibelerini yerine getiremeyen, ekonomik olarak bütün mal varlıklarını kaybeden Marunîler son dönemde nispeten daha rahat bir hayat sürmektedirler. Rumlar ve Kıbrıslı Türklerde olduğu gibi herhangi bir siyasi liderlikleri ve kendilerini destekleyecek bir “anavatanları” olmayan Marunîler bu durumun acısını uzun yıllar yaşamışlardır. Doğaldır ki dünyanın en güçlü lobcilik faaliyetlerinin içinde olan Ermeniler ve Yahudiler gibi yoğun girişimlerde bulunabilecek güç ve kaynaklardan mahrum olan bu insanlar esasında Kıbrıs adasında huzur ve istikrar içinde bir hayat yaşamaktan başka bir şey düşünmemektedirler. Belki de Guinness Rekorlar Kitabı için bir rekor olabilecek bir durumla Kıbrıs adasının tek çocuksuz köyü olan ve “artık üretmeyen, sadece yaşlanıp ölümü bekleyen” (Yeniğün, 22 Ağustos 2009) hüznü insanları köyü olan Kormacit başta olmak üzere üç Marunî köyünde de Marunîlerin seçme ve seçilme hakları bulunmamaktadır (Birgün Pazar, 10 Nisan 2005). Bu insanlar her ne kadar KKTC vatandaşı gibi görünseler de vatandaşlık haklarına sahip olmamaları, demokratik haklarını kullanamamaları, farklı kimliklere sahip olmaları, yarı vatandaş gibi garip bir durumda bulunmaları nedeniyle doğal vatandaşlık haklarından mahrum olarak yaşamaktadırlar ve kendi muhtarlarını bile seçmekten alıkonulmuşlardır; (Öntaş Düzgün, Poli, 3 Şubat 2013)

“...(Sorun) Kıbrıs'ta ‘yasal azınlıkların’ bulunup bulunmadığıyla ilgilidir. Kuzey Kıbrıs'ta yürürlükte olan mevzuatta hiçbir azınlık grubu herhangi bir hukuki statüye sahip değildir. Bununla birlikte Osmanlı İmparatorluğunda 1454'te oluşturulan Millet Sistemi'nin etkisini günümüze kadar sürdürmesiyle Kuzey Kıbrıs'taki asıl gayrimüslim kitleyi oluşturan Rumlar ve Marunîler fiilen azınlık sayılmışlardır. Yalnız burada

Hıristiyan olmalarına karşın aynen Türkiye’de olduğu gibi Kıbrıslı Türk Protestanların dini azınlık olarak tanınmadıklarını belirtmek gerekmektedir. Bunun en önemli nedeni diğer tüm ulus-devletlerde olduğu gibi, 1974’ten sonra adanın kuzeyinde oluşturulması amaçlanan Kıbrıs Türk ulus-devletinin de bölünmezlik, parçasızlık ve farksızlık temelleri üzerine kurulmaya çalışılmasıdır. Güney Kıbrıs’ta da ilginç bir durum söz konusudur. Bilindiği üzere Kıbrıs Cumhuriyeti hukuken iki toplumluluk ilkesine dayanan bir devlettir. Bu iki toplumu da Rumlar ve Türkler oluşturmaktadır. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası’nın 2. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında Rum ve Türk toplumları etnik köken, dil, kültür ve din çerçevesinde tanımlandıktan sonra 3. fıkrada bu iki toplumun dışındaki gruplara mensup cumhuriyet vatandaşlarından Kıbrıs Rum veya Kıbrıs Türk toplumlarından birine katılma yönünde tercihte bulunmaları istenmiştir. Yalnız, bu gruplar azınlık değil, ‘dini grup’ olarak nitelendirilmişlerdir. Cumhuriyet’in kurulduğu 1960’ta Ermeniler, Maruniler ve Latinler Hıristiyan olmaları nedeniyle Rum toplumuna katılma yönünde tercih kullanmışlardır. Dinî grup olarak nitelendirilmekle birlikte bu grupların etnik, dilsel ve dinsel birer azınlık grubu oluşturdukları aşikârdır...”

17 Nisan 2005 tarihindeki muhtarlık seçimine kadar köyü Türk ve Marunî muhtarlar yönetirken son seçim sürecinde tek bir muhtar adayının çıkması üzerine köy normale dönmüş gibi görünmektedir. Bununla birlikte ilk defa kendi muhtarlarının seçimi için oy kullanan bu insanların verdikleri karar ve iradeleri de Girne Kaymakamı tarafından onama bekleyen bir durumdur. KKTC idaresinin güven artırma ve yumuşama siyaseti çerçevesinde tanıdığı hakla bu muhtarlık seçimi yapılır. Öte yandan Rum İçişleri Bakanı Andreas Hristou ise yaptığı açıklamada bu seçimlerin serbestçe yapılmadığını, Marunilerin bu şekilde muhtar seçmelerini garip bulduğunu ve bugüne kadar onlarca defa muhtar atadıklarını belirterek Yoannis Cucukis’i muhtar olarak atadıklarını belirtir (Yenigün, 22 Ağustos 2009). Şüphesiz bu durum seçimle göreve başlayan muhtarın Rumlar tarafından tanınmayacağı ve köyün şu veya bu şekilde iki muhtarı olacağı, KKTC’de seçilmiş, Güney Kıbrıs’ta ise atanmış muhtarın sözü ve mührünün geçerli olacağı anlamına da gelmektedir.²⁷ Haziran 2010 tarihinde yapılan son muhtarlık seçimiyle ilgili olarak Belediyeler Değişiklik Yasası ile Lapta Belediyesi sınırları içine alınan Koruçam’da kayıtlı 88 seçmenden 10’u hariç hepsi sandık başına giderek oy kullanmıştır (Star Kıbrıs, 28 Haziran 2010).

Adanın tek çocuksuz köyü Koruçam’ın en genç üyesi ise baba mesleği kasaplık ve lokantacılığı devam ettiren Maria Skollou’dur (Skollou; 25 Mart 2008) ve 1972 doğumludur. KKTC topraklarında okul çağında hiç Marunî ve Marunî Okulu olmaması yanında güneyde de Rum hükümetinin yaptığı yardımlarla inşa edilen Saint Maron isimli sadece bir tane ilkökul bulunmaktadır. Bu okul ayrıca Sanna denilen Marunî dilinin pekiştirilmesi, öğretilmesi, sevdirilmesi ve yaygınlaştırılması için yapılan faaliyetlerin de

pilot okulu durumundadır. Bu durum Katolik geleneğe göre yetiştirilen gençlerin kaçınılmaz olarak Ortodoks okullarında Rumlarla birlikte eğitim görmelerine, ana dillerini ve kültürlerini de kaybetmelerine yol açmaktadır. Bu arada eğitimine devam etmek isteyen Marunîlere Kıbrıs Rum hükümeti tarafından mali destek sağlanmakta, okul harçları devlet tarafından karşılanmaktadır (www.youthboard.org.cy/english/sup_b.pdf). Marunî köylerinin isimlerinin Gürpınar, Özhan, Karpaşa ve Koruçam olarak değiştirilerek iradeleri dışında Türkleştirme stratejisi uygulanması, bölgede arıtma tesisiyle ilgili olarak Kormacit'te Yannulla Orfanu'nun özel mülkünde temel atılması (Yenidüzen, 23 Mart 2010) gibi mülkiyet ihlallerinin önlenmesi gerekmektedir. Bu arada KKTC idaresi de ülkede yaşayan başta Hristiyan, Musevi ve Marunîler olmak üzere farklı etnik grup ve azınlıklara izin almaksızın istedikleri gün ve saatte ibadet yapma izni vermiş, Güney Kıbrıs'tan yapılacak başvurularda ise 30 gün önceden müracaat sınırlamasını 10 güne indirmiştir (www.kktcdsisleri.org.tr). Öte yandan Marunîlerin GKRY Meclisi'nde yasal bir temsilcileri de bulunmaktadır. Bununla birlikte Rum parlamentosunda da konuşma hakları bulunmamakta, ayrıca oy kullanamamaktadırlar. Politik etkilerinin hiç olmadığı, KKTC vatandaşı olarak kabul edilen, bununla birlikte hiçbir demokratik seçim sürecinde KKTC'de oy kullanamayan ve seçme seçilme hakları olmayan Marunîler yakın zamana kadar kanuni miras haklarından bile mahrum kalmışlardır. Bu araştırmada dile getirilen diğer Marunî köylerinde yaşayan hiç Marunî kalmadığı için burada öncelikle dile getirilenler Kormacit köyünde yaşayan Marunîler olacaktır. Bu Marunîlerin hukuksal sorunlarından birisi olan taşınmaz mallarıyla ilgili bir hukuksuzluk geç de olsa ortadan kaldırılmış ve Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) - Demokrat parti (DP) koalisyon hükümeti sürecinde bu insanlara ait taşınmaz malların iade edilmesi kararı 28 Haziran 2004 tarihinde KKTC Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Çünkü "Rumların, Ermenilerin ve Marunîlerin mallarına el konulmasına gerekçe olarak gösterilen KKTC Anayasasının 159. Maddesinin bahse konu yasa ve emirnamelerle Anayasa Mahkemesi'nin 1987 tarihli kararının AIHS sistemi bakımından geçerlilikleri yoktur. Zaten bundan dolayı Taşınmaz Mal Komisyonu (TMK) kurulmuştur." (Ali Dayıoğlu, Poli, 10 Şubat 2013). Alınan bu karara göre Kormacit köyü sınırları içinde Marunîler dışında insanlar tarafından kullanılmakta olan taşınmazlar istisna tutularak geri kalan bütün taşınmaz malların hak ve tapu sahibi Marunîlere iadesi söz konusu olmuştur. Doğaldır ki bu karar 1974 sonrasında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde yaşamaya başlayan Marunîleri de içine almaktadır. Asomatos, Karpaşa ve Aya Marina gibi Marunî köyleri yukarıda da belirtildiği üzere askeri yasak bölge olarak kabul edildiğinden alınan bütün kararlar en azından şimdilik sadece Kormacit için geçerli olmaktadır. Bürokratik gecikmeler nedeniyle ağır aksak yürüse de Marunîler kendilerine ait malların tapularını zaman içinde almaya başlamışlardır. Bu arada önemli bir husus da Marunîlerin yaşadıkları köyde diğer Marunîlere ait taşınmazları da isterlerse alabilmeleri veya Rumlar haricinde herkese satış yapabilmeleridir. Hayatını kaybeden bir Marunî'nin mal varlığı ailesi yerine devlete kalırken bu CTP-DP koalisyonu sırasında yapılan düzenlemeyle ortadan kaldırılmış ve bu insanlara hakları iade edilmiştir (Besim; 28 Nisan 2012). Yukarıda bahse konu edilen 28 Haziran 2004 tarihli Bakanlar Kurulu

kararının ardından KKTC hükümeti de özellikle adanın güneyinde yaşamayı tercih eden Marunilere köylerine dönmeleri için çağrıda bulunmuş ve bu girişimlerin ardından özellikle Kormacitli Maruniler doğup büyüdükleri topraklara dönebilmek için resmi makamlara müracaat etmeye başlamışlardır. Bu müracaatların arasında Asomatos, Karpaşa ve Aya Marina Marunileri de bulunmaktadır ve bu insanlardan 40'ının müracaatı kabul edilerek KKTC topraklarına yerleşmelerine ve ağırlıklı olarak Kormacit'te yaşamalarına müsaade edilmiştir. Ekonomik anlamda şüphesiz KKTC'nin ve başta AB, Batı ve AİHM tarafından KKTC tanınmadığı için Türkiye Cumhuriyeti devleti konuyla ilgili taşınmazların iadesi, kullanım hakkı gibi zorunluluklarını yerine getirmemesi halinde Loizidou Davası gibi pek çok sıkıntılı tazminat davasıyla karşı karşıya gelecek ve ciddi bedeller ödemek zorunda kalacaktır. Bu bağlamda KKTC'nin attığı adım son derece yerinde ve olumludur.

Adanın her iki yanında da her ne kadar KKTC yasaları bu azınlıklarla ilgili olarak çok net bir tanımlama yapmasa da vatandaş olarak kabul edilen, çifte kimlik taşıyan ve vergilerini düzenli olarak veren Maruniler öte yandan dünyada eşi görülmeyen bir hukuksuzlukla adanın her iki tarafında da oy kullanma ve dolayısıyla seçme ve seçilme hakkından da mahrum bırakılmışlardır (Star Kıbrıs, 28 Haziran 2010). Dolayısıyla 1974 sonrasında önce Kıbrıs Türk Federe Devleti ve ardından 15 Kasım 1983 tarihi itibarıyla KKTC sürecinde Maruniler başta cumhurbaşkanlığı, milletvekili seçimleri, belediye seçimleri ve son olarak Annan Referandumu döneminde ne aday olabilmişler ve ne de aday olan herhangi birini destekleyebilmişlerdir. Böylece bu insanların seçme ve seçilme hakları yok sayılmıştır. Bu durum sadece seçme ve seçilme ile sınırlı da değildir ve belki de devletin bu insanlara duyduğu güvensizliğin sonucu olarak sıradan vatandaşların sahip olduğu av tüfeği bulundurma ve av tezkeresi gibi bazı haklardan da mahrumdurlar. Kormacit köyünün eski muhtarı Channiko Chocuki de bu konuda yaşadıkları sıkıntıları “Rum kesiminde oy kullanabiliyorken burada (KKTC’de) oy kullanma hakkımız yok. Marunilerin haricinde herkes silah ruhsatı alıp avlanabiliyor. Bizim böyle bir hakkımız da yok.” sözleriyle ifade eder. Seçme ve seçilme hakkı verilmeyen, ancak KKTC’de kendi köylerinde yaşayan bu insanlar doğaldır ki askerlik yükümlülüğü için de davet edilmemektedirler. Rahatsız edici bir başka husus ise 10 Eylül 1974 tarihinde Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu tarafından alınan bir kararla Kıbrıslı Türklere pembe, Rumlara ve Marunilere açık mavi ve bu sınıflandırmanın dışında kalan üçüncü grup insanlara da beyaz kimlik verilmesidir. Geçici statüde bu ülkede belirli bir süre kalmalarına müsaade edilen göçmenlerden farklı olarak KKTC’yi kendi ülkeleri bilen ve bu ülkede kendilerine ait köylerinde yaşayan Marunilerin statüsü esasında hiçbir vatandaşlık tanımına da uymamaktadır. Söz konusu bu uygulama KKTC döneminde de Kıbrıslı Türklere kırmızı, Rumlara ve Ermenilere aynı şekilde açık mavi ve diğerlerine de beyaz kimlik verilmesi şeklinde devam etmiş ve devlet kendi eliyle ayrımcılığa ısrar ve kararlı olduğunu göstermiştir; (Ali Dayıoğlu, Poli dergisi, 10 Şubat 2013)

“...Daha önemli bir husus, konuyla ilgili olarak Adalet ve İçişleri Üyeliği tarafından Yürütme Kuruluna sunulan 6 Eylül 1974 tarihli önergede Rumlara ve Marunilere verilecek kimlik kartlarından söz edildikten sonra ‘diğer yabancı ve uyruklular için de...’ ifadesinin kullanılmasıdır. Bu ifade Rumların ve Marunilerin idarece ‘yabancı uyruklu’ sayıldıklarını göstermektedir. Bununla birlikte kuzeyde yaşayan bu insanların süresiz ikamet etme gibi haklara sahip olmaları, onları yabancı uyruklulardan ayırmaktadır...”

Demografik özellikler, kültürel altyapı, yaşanan habitat ve coğrafi bölgelerin gittikçe dağınıklık göstermesi ise şüphesiz Marunilerin kendilerine has özel dillerinin de ortadan kalkmasına ve asimilasyonun hızlanmasına yol açmaktadır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında adanın bir başka rengi ve kültürel zenginliği olan Marunilerin durumu sıkıntılı bir hal almaya başlar ve özellikle toplumlararası görüşmelerde en çok görüşülen sorunlardan birisi haline gelir. Özellikle Rumlar tarafından en çok kaşınan ve tahrik edilen konuların başında da KKTC’de yaşayan Marunilerin durumu gelmektedir. Öte yandan İngiliz İşçi Partisi milletvekili Alan Mile, Rudy Vis, Eduard O’Hara ve Muhafazakâr Parti üyesi Bob Spink bir yasa tasarısı hazırlayarak Marunilerin KKTC topraklarında kalan 4 köye dönmeleri için bir kampanya başlatırlar (AB Haber, 27 Temmuz 2008). Öte yandan bu süreçte karşılaşılan bir başka sorun ise asimilasyonla karşı karşıya olan Marunilerin Latinleştirilme, Yunan zorbalığı ve İslamlaştırılma tehlikeleriyle yüz yüze geldiği, adadaki hayatlarının acı ve üzüntüyle geçtiği de ileri sürülür (www.sana.squarespace.com/history-of-cypriot-Marunies/), Bu arada Karpaşa Koordinasyon Komitesi Başkanı Nicos Falas’ın iddiasına göre ise 6 Temmuz 2007 tarihinde Karpaşa köyünde Rum vatandaşı 80 kişiye ait evler tahrip edilirken 27 ev de tamamen yerle bir edilmiştir. (<http://grhomeboy.wordpress.com/2007/07/07/greek-cypriot-houses-destroyed-in-occupied-karpasia/>) Bu durumda lobcilik ve propaganda yanında psikolojik harp konusunda yeterince duyarlı davranmayan yetkililerin bu hatalarının sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Özellikle Avrupa Birliği şartları ve imkânları sonuna kadar kullanılarak ve değerlendirilerek yapılan bazı kışkırtıcı girişimler KKTC’nin tanınması ve meşruiyeti yanında izolasyon ve ambargoların kaldırılmasını da zora sokmaktadır. Öte yandan Rum gazetelerinin “Mahsurlar” (Alithia, 26 Eylül 2012) olarak nitelendirdiği Marunilerin evlerinin Rum hükümeti tarafından sağlanan ödenek ve mali yardımlarla tamir edilecekleri, Karpaşa ve Kormacit köyünden Rum İnşaat ve Yeniden Yerleşim Konseyi’ne yapılan hemen bütün müracaatların kabul edildiği ve çalışmalara başlandığı belirtilir (Star Kıbrıs, 15 Ekim 2008). Aynı şekilde America University öğrencileri tarafından Karpaşa bölgesinde doğal hayatın korunması maksatlı yapılan çalışmaların bölgede sözde “Türk işgal güçlerinin” artarak devam etmekte olan baskıları sonucunda buldozerlerle engellendiği ve Marunî köyünde bulunan bu öğrencilerin köyden Türk yetkililer tarafından uzaklaştırıldıkları da ileri sürülür. (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc>) Bu arada Annan referandumu sürecinin ardından KKTC İçişleri Bakanlığı tarafından alınan bir kararla Koruçam’da bulunan

sokakların tamamında isim değişikliğine gidilir ve Marunilerin talepleri doğrultusunda ve son derece yerinde bir kararla sokak isimleri Aziz (Saint) isimleriyle değiştirilir (Yenidüzen, 26 Ağustos 2006). Öte yandan Marunilerin Rum Meclisi'nde o dönemki temsilcisi Antonis Haji Roussos ise dağınık bir halde yaşamak zorunda kalan Marunilerin yeniden bir toplum olabilmeleri için kuzeyde kalan köylerine geri dönmeleri gerektiğini belirtir (Yeniçağ, 4 Temmuz 2008). Roussos ayrıca özellikle Annan Planı sürecinde Kıbrıs sorununa kalıcı bir çözüm bulunabilmesi için yapılan referandumda olumlu oy kullandıklarını, ancak Rumların “Hayır” cevaplarının ardından gelecek planlarının bir kere daha suya düştüğünü de ifade eder. 2001 yılında Rum hükümeti tarafından yaptırılan sayıma göre adada yaklaşık 4.800 Marunî yaşamaktadır. Kıbrıs'ta yaşayan Marunilerin büyük bir kısmı ada dışına göç etmeyi tercih ederken yaklaşık %80'lik bir bölümü ise kendi toplumları dışından birileriyle evlenmeyi tercih etmişlerdir. Özellikle yaşadıkları köyleri terk etmek zorunda kalan ve böylece ekecek toprağı ve barınacağı bir evi kalmayan, kiliseleri ve kazanç kapıları kapanan Marunilerin nesli de böylece yavaş yavaş kurumaktadır.

2010 ziyaretinde Papa da Marunilere hitaben yaptığı konuşmada onların sıkıntılarını anladığını ve ilgili tarafların yardımlarıyla daha iyi bir gelecek garantisi sağlanabileceğini de belirtir. GKRY lideri Hristofyas ise 13 Şubat 2012 günü, Güney Kıbrıs'ta temaslarda bulunmakta olan Marunî Patriği Mar Bechara Boutros Rai'nin de katılımıyla düzenlenen bir dini törene katılmış ve Marunilerle sürekli ilgilendiğini ve Maruniler için bugüne kadar pek çok girişimde bulduklarını belirtmiş, ayrıca Marunilerin Ayia Marina (Gürpınar) köyünde Pazar günleri dahi olsa ayın yapabilmelerinin yoğun çabalarının sonucu olduğunu ifade etmiştir. Marunilerin KKTC'deki üç köyünden ikisi olan Karpaşa ve Asomatos (Özhan) köylerinin Türk askerinin kışlası durumunda olduklarını söyleyen Hristofyas bu iki köyden Türk askerinin çekilmesi için de yoğun çaba sarf ettiklerini belirtmiştir (Kıbrıs, 14 Şubat 2012). Aynı tepki farklı dönemlerde Marunî toplumundan da gelmekte ve onlar da bu iki köyün askeri kışla durumundan çıkartılmasını, evlerine dönebilmeyi ve ibadet hürriyeti de istemektedirler (Yeniçağ, 4 Temmuz 2008). Bu arada adanın güneyindeki basın organlarında psikolojik harp manevrası ve bilgi kirliliği yaratmaya çalışan bir görüntü veren bazı haberler yayımlanır. Öte yandan 2012 yılında söz konusu bu Marunilerle ilgili bir gelişme ise 1 Temmuz 2012 tarihinden itibaren AB Dönem Başkanlığı görevini üstlenen Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'yle Kıbrıs sorununa kalıcı ve adil bir çözüm bulunamaması halinde Türkiye'nin yeni bir stratejiyi devreye sokacağı ve Marunî köyleriyle ilgili düğmeye basacağı yönünde bir Rum iddiasıdır. Konuyla ilgili olarak Politis gazetesi haberini ve iddiasını “Kıbrıs Sorunu; Marunilerin Geri Dönüşü, İşgal Ordusunun Ay. Marina (Gürpınar), Asomatos (Özhan) ve Karpaşa'dan Çekilmesi Planı” başlığıyla okuyucularına duyurur. Bu habere göre gazete Türkiye'nin B Planı hakkında bilgi sahibi olduklarını belirttikten sonra Türk tarafının Annan Planı'nın müzakerelerdeki en büyük engellerden biri olan toprak başlığıyla ilgili maddelerini tek yanlı ve değiştirilmiş şekilde uygulamak istediğini, en azından bunu

yapacağı tehdidinde bulunduğunu ileri sürer (Haberdar, 10 Mayıs 2012) ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kapalı Maraş bölgesinin KKTC yönetimi ve kontrolü altında açılması ve Rumların 1974 yılından bu yana kapalı durumda tutulan bu bölgeye davet edilmesi dışında Temmuz veya Ağustos ayında Ay. Marina (Gürpınar), Asomatos (Özhan) ve Karpaşa köylerinin planlı olarak mülkiyet sahiplerine verileceği iddiasında da bulunur; (Timetürk, 8 Mayıs 2012)

“Köylerin ilk ikisi 1974'ten beridir Türk askerinin işgalindedir, üçüncüsünde ise 20 Marunî ve Türk subayların aileleri yaşıyor. Bu üç köyün açılması maksadıyla muhtemelen işgal ordusunun genel reorganizasyonu çerçevesinde kışlaların kapatılması ve subay ailelerinin başka yere taşınması kararı alındı. İki hafta önce gazetemiz kışlaların kapatılması ve işgal kuvveti mensuplarının azaltılmasıyla işgalin güzelleştirilmesi çabasından söz etmişti ki bu bilgi Marunî köylerinin açılması bilgisiyle birlikte veriliyor. Sahte devlet Marunîlere yönelik açılımları yıllar önce de-CTP hükümeti ve Serdar Denктаş'ın Dışişleri Bakanlığı zamanında-Koruçam Marunîlerinin geri dönmek ve mallarını kullanmak isteyenlerinin bunu yapabilecekleri açıklamasıyla yapmıştı, ilgili inisiyatifleri Denктаş açıklamıştı. Koruçam'la ilgili özel statü aşamalı olarak hayata geçirildi ve bugün köyde 250 kişi sürekli kalıyor. Koruçam için geçerli olanların diğer üç Marunî köyü için de; işgal ordusunun varlığı nedeniyle küçük bir farkla uygulanacağı aşikârdır. Aynı çevrelere göre sahte devlet (KKTC kastediliyor.) Marunîleri artık köylerine ve mallarına erişimlerine veya kullanmalarına/ inkişaf ettirmelerine/satmalarına ve de tapularını (tapu dairesi aracılığıyla) mirasçılara devretmelerine izin verildiğini söyleyerek cezbedecek. Yine çağrıya cevap veren Marunîlere sahte devlet kimliği verilmesi için özel işlemler yapılacak, üç yıl kesintisiz ikamet edenler vatandaşlık da alacak. Şunu da belirtmek gerekir ki Annan Planı uygulansaydı bu üç Marunî köyüne Kıbrıs Rum İdaresi altında geri dönülecekti.”

Marunîlerin sorunlarına özel bir ilgi gösteren KKTC hükümeti ise en üst düzeyde köye ziyaretler gerçekleştirerek başta köy yolları, içme suyu, elektrik, inşaat izinleri, ağaç budama ve kuraklık dönemi ödemelerindeki sıkıntılar, dini ibadetlerini yerine getirme ve hukuki sorunlarını çözme konusunda çalışmalar yürütür (Kıbrıs Postası, 6 Ağustos 2010). Bütün bunlar yaşanırken Kıbrıs'taki Marunîlerin Başpiskoposu Yosif Sueif ise Marunî gençlerin kışkırtmalarla karşı karşıya kaldığını ifade eder (Demokrat Bakış, 7 Mart 2012). Öte yandan KKTC'de ilk Marunî Kültür Merkezi (Star Kıbrıs, 13 Şubat 2012) de AB'nin katkılarıyla BM Kalkınma Programı Gelecek İçin Ortaklık inisiyatifi kapsamında 11 Şubat 2012 günü Marunî Patriği Bechara Rai'nin de katılımıyla eski köy ilkokulunun restorasyon ve tamiri sonrasında hizmete açılır (North Cyprus UK Monthly Magazine, 4 Mart 2012). Patrik burada yaptığı konuşmada “Bu sizin kültürel mirasınıza verdiğiniz değer, bu topluma olan

bağlılığımız ve atalarımıza olan sevginin bir göstergesidir.” (AB Bilgi Merkezi e-Bülten No.1, s.3) der. Öte yandan Rum yetkililerin sorunlarına çare olmadığı ve ilgisiz kaldıkları tepkisiyle Kormacit köyünde yaşayan bazı Marunilerin Lefkoşa'daki Rum İnsani Konular Bürosu önünde protesto gösterisi yapması Rum yönetiminin canını sıkar (Haber KKTC, 27 Eylül 2012).

Marunilerin halen yukarıda söz edilen kültür merkezi dışında tamamı Güney Kıbrıs Rum Yönetimi tarafında olan 1996 yılında Lefkoşa'da açılan Marunî Sosyal Yardımlaşma Kurumu, 1997 yılında Lefkoşa'da kurulan Aziz Anthony Huzurevi, 1998'de kurulan ve Sağlık Bakanlığı'yla bu köylerde yaşayan Maruniler arasında irtibatı ve finansal faaliyetleri sağlayan Marunî Kooperatif Tasarruf Bankası (Ayia Marina Kormakitis, Karpasia, Asomatos), Kormakitis Spor Kulübü, Gürpınar (Ayia Marina) 'dan göç edenlerin kulübü olan Kedros Ayia Marinas Spor Kulübü, EMA Anthoupolis ve ENA Asomatu spor kulüpleri, Kıbrıs Marunîleri Üniversite Mezunları Derneği, Karpasa Kutsal Haç Gençlik Kulübü, Marunî Gençlik Merkezi, Kıbrıs Marunî Gençliği, Kıbrıs Marunîleri Müzik Korosu, Asomatos Kadın Hareketi Derneği, 99scouts System, Xki Fi Sana (Dilimizi Konuş) Kulübü, Kormakitis Trust, Kermia Ztite, Marunî Kilise Korosu, Katolik Marunî Gençliği gibi sosyal ve kültürel faaliyette bulunan dernekleri de bulunmaktadır. Söz konusu bu sosyal, kültürel ve dini amaçlı dernekler ve kuruluşlar Marunî kültürünün yaşatılması ve unutulmaması için önce kendi dillerinin ve kültürlerinin aile fertlerinden gençlere aktarılması, ayrıca toplumda farkındalık yaratma ve kamuoyu oluşturmak, ayrıca kimlik ve aidiyet duygusu oluşturmak anlamında her türlü gayreti sarf etmekte, lobicilik, propaganda, çeşitli organizasyonlar düzenlemek suretiyle çalışmaktadırlar.

Sonuç ve Öneriler

1- Askeri bölge olarak değerlendirilen Marunî köylerinin tahliye dilerek hak sahiplerine iade edilmesi KKTC'nin ve Türkiye'nin uluslararası kamuoyu karşısında elini güçlendirecek bir durumdur ve ekonomik anlamda Türkiye bunu gerçekleştirebilecek güce sahiptir.

2- KKTC'de yaşayan Marunilerin hukuki durumlarının belirsizlikten kurtarılması ve “vatandaşlık, yarı vatandaşlık, göçmen veya diğerleri” arasındaki kavram kargaşasından kurtarılarak Marunilere kırmızı renkli KKTC kimliği ve Kıbrıslı Türklere verilen bütün vatandaşlık hakları verilmelidir.

3- Özellikle Karpasa gibi antik sit alanı üzerinde bulunan yerleşim merkezinin uluslararası kamuoyunda aleyhte kullanılacak kültürel mirasın tahribi ve yağmalanması iddialarına karşılık oluşturulacak çok uluslu arkeoloji ekipleri vasıtasıyla kazıların yaptırılması uygun olacaktır.

4- Gerekli yasal düzenlemeler tamamlanarak özellikle adanın güneyinde yaşayan Marunîlerin daha kolay ve daha esnek şartlarda KKTC'ye giriş yapabilmelerine imkân sağlanmalıdır.

5- İnanç ve hoşgörü ekseninde Kormacit köyünün bir dinler bahçesi olarak düzenlenmesi, adanın kuzeyindeki Apostolos Andreas Manastırı, St. Barnabas Manastırı, Hz. Ömer Türbesi vb gibi inanç turizmi açısından değerlendirilmesi uygun olacaktır.

6- Halen Kormacit köyünde (Köylüler bu hizmeti Tepebaşı'ndaki askeri kışladan veya Lefkoşa'daki devlet hastanesinden almaktadır.) sağlık hizmeti veren doktor, hemşire, ilkyardım uzmanı söz konusu değildir. Bu bölgeye tahsis edilecek bir cankurtaran ve sağlık ekibi KKTC'nin meşruiyeti ve tanınması yolunda önemli bir güç kaynağı teşkil edecektir.

7- Marunî köylerindeki bütün kiliselerin uluslararası finansal destekle restore edilmesi ve ibadete açılması, KKTC'de Marunî okullarının açılmasına destek verilmesi ve Sanna dilinin kaybolmasını engelleyecek tedbirlerin alınması inanç turizmi hanesine yazılacak bir artı puan olacaktır. Bu noktada Marunîlerin yayımladıkları gazete ve dergi gibi süreli yayınlara destek verilmesi ve/veya müsaade edilmesi bir iyi niyet gösterisi olarak değerlendirilebilir.

8- Vatandaş kabul edilecek bu insanlara her vatandaşın hukuki hakkı olduğu üzere kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilebilmeleri için imkân sağlanması özellikle hoşgörü ortamının en üst düzeyde yaşanması ve Kıbrıs sorununa kalıcı çözüm bulunması yolundaki çabaları kuvvetlendirecektir. Bu kapsamda özellikle silinmeye yüz tutan Marunî kültürü ve dilinin yaşatılması amacıyla Kıbrıs sorununun bu toplumu bir kere daha olumsuz etkilemesinin önüne geçilmelidir. Marunî kültürü konusu sadece Rum ve Kıbrıslı Türkler arasında değil, doğrudan Türkiye'nin de Karpaşa ve Özhan köylerini askeri bölge ilan etmesi nedeniyle dâhil olduğu uluslararası bir kültür ve kültürel miras sorunu haline gelmiştir. Nisan 2013 tarihinde Lapta Belediyesi işbirliğinde ikincisi düzenlenen ve KKTC Başbakanı İrsen Küçük'ün de bizzat katılarak ve "KKTC'de farklı diller ve kültürlere saygı duyulduğunu, farklı dinlerin bir zenginlik olarak görüldüğünü" (Star Kıbrıs, 21 Nisan 2013) belirttiği Aziz (Saint) George Festivali gibi etkinliklerin sürdürülebilirliğinin ve kalitesinin artırılması gerekmektedir.

9- Özellikle Kormacit köyü bu bağlamda sadece Kıbrıs adasında değil, bütün dünya çapında eşsiz bir yapıya sahiptir ve soruna taraf olan herkes bu bölgenin doğal özelliklerinin korunması bağlamında çaba harcamalıdır. Bu maksatla bölge derhal koruma altına alınmalı ve "Kültürel Miras Bölgesi" haline getirilmelidir. Denize karşı muhteşem manzarası, çok iyi korunmuş ve bereketli toprakları, mükemmel ve sorunsuz komşuluk ilişkileri yanında altyapı eksiklikleri, toplu ulaşım ve taşımacılık, ayrıca köyde bakkal, eczane, manav, doktor gibi acil ihtiyaçlara cevap verecek yerlerin olmaması da bölge açısından büyük bir kayıptır.

10- Özellikle Sanna dilinin yaygınlaştırılması, canlandırılması ve yaşatılması için öncelikle Sanna Dil ve Kültür Festivali gibi aktivitelerin yapılması, bu dilin sokak levhaları, TV kanalları, bu köylerdeki dükkân isimleri, gazeteler gibi farklı kanallarla canlandırılması ve özendirilmesinde de sayısız fayda bulunmaktadır. Kültürel mirasın yaşatılması yanında önceliği bu bölgeye verme açısından da bu son derece önemlidir. Bölgenin sürdürülebilir ekolojik koruma bölgesi olarak değil, aksine sürdürülebilir kültürel miras bölgesi olması sadece Rumlar ve Kıbrıslı Türklerle sınırlı kalmayacak bir hoşgörü, uzlaşma ve anlayış ortamını da beraberinde getirecektir. Bu durum şüphesiz kafalardaki soru işaretlerini de ortadan kaldıracak, Marunî nüfusun adaya ve KKTC'ye geri dönmesini sağlayacağı gibi Ermeniler, Levantenler, Yahudiler, Marunilerle tam bir dinler ve hoşgörü mozaiği olan bu coğrafyada inanç turizmini de bir adım öne çıkartacaktır.

KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA)

Basılı Kaynaklar

ADALI, Kutlu. (1963) *Dağarcık*. Lefkoşa.

ALASYA, Halil Fikret. (1964). *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ankara

ÇEVİKEL, Nuri. (2006). *Kıbrıs; Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası (1570–1878)*, 47 Numara Tarih İnceleme Yay., İstanbul

DURRELL, Lawrence. (1992). *Acı Limonlar; Kıbrıs–1956*, Belge Yay, İstanbul.

ERDÖNMEZ, Celal. (2004). *Şer'iyye Sicillerine Göre Kıbrıs'ta Toplum Yapısı 1839–1856*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Isparta.

GÜRKAN, Haşmet Muzaffer. (2006). *Kıbrıs Tarihinden Sayfalar*, Galeri Kültür Yay., Lefkoşa.

HILL, Sir George. (1949). *A History Of Cyprus, Volume I*, Cambridge University Press.

HILL, Sir Hamilton (2007). *Kıbrıs'ın El Kitabı*, Lefkoşa

KESER, Ulvi. (200). Kıbrıs'ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı, IQ Yay., İstanbul

PARKER, Robin (1962). *Aphrodite's Realm*, Zavallis Press, Lefkoşa.

OBERLING, Pierre (1989). *The Cyprus Tragedy*, Rüstem and Brothers Press Yay., Lefkoşa.

STEVENSON, Esmé-Scot (2010). *Kıbrıs'taki Yuvamız*, (Yayına Hazırlayan Ulvi Keser), Ankara.

ŞENGİL, Mustafa. (2010). *Dinler tarihi Açısından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Marunîler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

THOMASON, S. G. (2001). *Language Contact; An Introduction*, Georgetown University Press, Washington DC.

Makaleler

ATAN, Atilla. (1986). "Kıbrıs-Yeni Bir Türk Devletinin Doğuşu", Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Sayı 14, Ankara, s.56.

BRADSWELL, Monica. (1939). "A Visit to Some of the Marunî Villages of Cyprus", Eastern Churches Quarterly, Volume III, No 5, s.304–308

BOWRON, Edward (1937). "The Marunies of Cyprus", Eastern Churches Quarterly, Volume II, No 1, s.10–12

ERZEN, Afif. (1971). "Kıbrıs Tarihine Bir Bakış", Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi, Ankara, s.82.

HOURLANI, Guita G. (2007). "An Abridgment of the History of the Cypriot Marunî Community", Lübnan, s.15

International Peace Research Center. (2010). *Cypriot Marunî Arabic and Sanna Project*, Oslo

ÖĞÜN, Gülay. (1991). "Kıbrıs'ta İslam Hâkimiyeti ve Selçuklular Zamanında Kıbrıs İle Ticaret İlişkileri", Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu, Lefkoşa, s.29.

ÖZYURT, Ahmet. (1994). "Hep Sıcak Bir Ada; Kıbrıs", Atlas Dergisi, Sayı 15, İstanbul, s.32.

Sürelî Yayınlar

AB Haber

Belgelerle Türk Tarihi Dergisi

Birgün Pazar

Cumhuriyet (Kıbrıs)

Cyprus UK Monthly Magazine

Eastern Churches Quarterl

Haberdar

Kıbrıs

Kıbrıs PostasıYenigün

Poli

Simerini

Star Kıbrıs

The English School Magazine

Yeni Çağ

Yenidüzen

Sözlü Tarih Çalışmaları

Filiz Besim ile 28 Nisan 2012 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

Antonis Pekris ile 18 Mart 2011 tarihinde Koruçam'da yapılan görüşme

Maria Skollou ile 25 Mart 2008 tarihinde Koruçam'da yapılan görüşme

Elektronik Kaynaklar

www.maruniesofcyprus.com

www.http/hayem.org/indeks.htm

www.inek.org.cy/images/attachments/articles

www.haberkktc.com

www.karpasha.com

www.maruniesofdcyprus.com

www.cyprusembassy.fi/Cyprus/filemanager/ExploitationMarunieproperties.pdf

<http://grhomeboy.wordpress.com/2007/07/07/greek-cypriot-houses-destroyed-in-occupied-karpasia/>

www.youthboard.org.cy/english/sup_b.pdf.

www.disisleri.org.tr

www.timeturk.com/tr/2012/05/08/kktc-de-bazi-yerlesim-birimleri-Marunilere-acilacak.html

E- Diğer Kaynaklar

Kıbrıs Maruni Başpiskoposu H. E. Youssef Soueif tarafından 14 Nisan 2010 tarihinde Lefkoşa'da yapılan konuşma

AB Bilgi Merkezi e-Bülteni